

вання у кримінальному процесі без необхідності проведення додаткових процесуальних дій та формування інших джерел доказів, що є досить довготривалим процесом, можна шляхом зміни концептуального підходу до цього інституту. При цьому доцільно звернути увагу на досвід Німеччини та Франції щодо правового регулювання у вказаній сфері.

Так, німецький підхід до надання юридичної сили електронним документам на рівні з юридичною силою документів у паперовому вигляді полягає у побудуванні суворого порядку на базі регулювання використання криптографії з відкритим та закритим ключем, тобто доказова сила таких документів забезпечується наявністю електронного цифрового підпису. У Франції електронні документи отримали таке ж визнання юридичної сили, як і паперові з власноручним підписом без зв'язку із конкретним технологічним засобом [5].

1. Ахтирська Н. М. До питання доказової сили кіберінформації в аспекті міжнародного співробітництва під час кримінального провадження / Н. М. Ахтирська // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. –2016. – Вип. 36(2). – С. 123–125.

2. Ахтырская Н. К вопросу об электронных доказательствах в уголовном процессе Украины / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_1/24.pdf

3. Переймиовк Т.А., Полєнніков М.О. Електронний документ як об'єкт дослідження судово - економічної експертизи // Теорія і практика юридичної відповідальності за правопорушення в інформаційній сфері: Матеріали наук.-практ. конф., 08 червня 2016 р., м. Київ / Упорядн. : В.М.Фурашев, С.Ю.Петряєв. – К.: НДІП НАПрН України, Апарат РНБО України, КНДІСЕ Мінюсту України, НТУУ «КПІ», 2016. – С. 195.

4. Цехан Д.М. Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування // Д.М. Цехан / Наук. вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: юриспруденція. – 2013. – № 5. – С. 259.

5. Ковтун Л.Ю, Амеліна А.С. Кримінальний процес, криміналістика, оперативно-розшукова діяльність, судова експертиза, судові та правоохоронні органи / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/conf/law/18oct2016/46.pdf>

Захарко Андрій Володимирович
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАТРИМАННЯ

Відповідно до Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України, протягом 2016 року в Україні до суду було направлено 13 обвинувальних актів за ст. 371 КК України «Завідомо незаконне затримання, привід, арешт або тримання під вартою» [1]. Тому регламентація кримінального процесуального затримання постійно не втрачає своєї актуальності.

Відповідно до ст. 37 Закону України «Про Національну поліцію», поліція уповноважена затримувати особу на підставах, у порядку та на строки,

визначені Конституцією України, Кримінальним процесуальним кодексом України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також іншими законами України.

У ст. 29 Конституції України немає детально регламентованих підстав, порядку та строків затримання.

У Кримінальному процесуальному кодексі України затримання без ухвали слідчого судді регламентується таким чином. На підставі ст. 208 КПК України уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, у тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

З приводу використаної у п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України категорії: «щойно вчинила злочин» слушно підтримати думку В.І. Фаринника, який пропонує виключити слова «безпосередньо» та «щойно» з конструкції п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України [2, с. 88]. Дійсно, вказані часові параметри визначають надто короткий термін часу і не охоплюють випадків затримання особи через певний проміжок часу після вчинення нею злочину.

Правильним було б регламентувати в КПК України спростовну презумпцію, якою зобов'язати слідчого завжди за наявності підстав до затримання звертатися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу в порядку ст. 188 КПК України. А у випадку неможливості звернення до слідчого судді за відсутності часу (нічний час, неробочий тощо) та очевидної суспільної небезпечності поведінки правопорушника регламентувати відповідне повноваження слідчого.

Повчально виглядає вирок Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 30 травня 2016 року в справі № 703/5746/14-к р. [3], яким визнано винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 371 КК України, і засуджено до 2 років обмеження волі колишнього начальника відділення розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів слідчого відділу Соснівського РВ в м. Черкаси. За викладеними у вирокі обставинами засуджений затримав і склав протокол затримання за ст. 208 КПК України особи, підозрюваної у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 294, ч. 2 ст. 341 КК України, що й стало підставою його подальшого засудження. Обґрунтовуючи своє рішення, суддя у вирокі зазначив, що засуджений «27 січня 2014 року достовірно знав, що злочини, передбачені ч. 1 ст. 294, ч. 2 ст. 341 КК України, в яких проводилося досудове слідство, закінчилися...», приймав і реалізовував рішення, спрямовані на затримання особи за ст. 208 КПК України.

Не будучи переконаним, що засуджений достовірно знав чи міг взагалі знати про закінчення зазначених злочинів, є логічним порадити слідчим у процесі прийняття рішень про застосування ст. 208 КПК України завжди задаватися питанням: знаючи анкетні дані правопорушника та маючи докази його причетності до вчинення правопорушення, що заважає починати процедуру його затримання зі звернення до слідчого судді в порядку ст. 188 КПК України з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу? Адже в такому разі ризики відповідальності за прийняття таких важливих рішень покладатимуться саме на слідчого суддю, а не на слідчого. Дійсно, затримання особи без ухвали слідчого судді є дуже відповідальною частиною повноважень слідчого. Застосовувати ці норми слід вкрай обережно. А детальність регламентації їх застосування і напрацювання судово-слідчої практики згодом, сподіваємося, стануть гарантіями застережень наших колег від таких прикрих помилок.

Порівняємо підстави затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, уповноваженою службовою особою в Україні з деякими аналогічними, регламентованими в КПК Федеративної Республіки Німеччини (далі – КПК ФРН).

Відповідно до § 163 b КПК ФРН, підозрюваного може бути затримано, якщо іншим способом не можна встановити його особу, або встановлення його особи іншим способом буде значно ускладненим [4, с. 240]. Згідно з § 163 c КПК ФРН, затриманого має бути невідкладно доставлено до судді, який обслуговує територію затримання, для прийняття рішення про допустимість та продовження строку затримання, якщо прийняття судового рішення за припущенням поліції не займе більше часу, ніж необхідно для встановлення особи. Строк затримання з метою встановлення особи не може перевищувати 12 годин. Згідно з § 164 КПК ФРН, під час проведення службових дій на місці службовець, який керує їх проведенням, уповноважений затримувати осіб, які умисно перешкоджають виконанню службових дій або не виконують його вимоги, пред'явлені в межах його повноважень, та взяти їх під варту до закінчення службових дій, але не більше ніж на один день, наступний за днем проведення службових дій.

Таким чином, за КПК ФРН, на відміну від кримінального процесуального закону України, допускається, зокрема, затримання: 1) особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, якщо невідомі її анкетні дані; 2) осіб, які умисно перешкоджають виконанню службових дій або не виконують вимоги службовця, пред'явлені в межах його повноважень. За підставами першого випадку закон України взагалі не передбачає затримання. За підставами другого випадку – передбачає частково, у ст. 185 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Подальші наукові розвідки стосуватимуться детальнішого з'ясування правил затримання особи уповноваженою службовою особою без ухвали слідчого судді.

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень – грудень 2016 року. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112657&libid=100820&c=edit&_c=fo#

2. Фаринник В.І. Затримання особи: проблеми кримінальної процесуальної регламен-

тації та шляхи їх вирішення // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/admin/Downloads/vkc_2015_2_13%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/vkc_2015_2_13%20(1).pdf)

3. Обвинувальний вирок Смілянського міськрайонного суду Черкаської області від 30 травня 2016 року у справі № 703/5746/14-к р. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>

4. Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия – Strafprozessordnung – Научно-практический комментарий и перевод текста закона (Павел Головненков, Наталья Спица) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://maksim-nik.livejournal.com/76064.html>

Кернякевич-Танасійчук

Юлія Володимирівна

доцент кафедри трудового, екологічного
та аграрного права Прикарпатського
національного університету ім. В. Стефаника,
кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Кримінальна процесуальна політика є невід’ємним елементом політики у сфері боротьби зі злочинністю. Одразу слід зазначити, що в літературі зустрічається вживання терміна і «кримінально-процесуальна політика», і «кримінальна процесуальна політика». Це зумовлено назвою основного кодифікованого акта як джерела кримінальної процесуальної політики. До моменту набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України, прийнятим 13 квітня 2012 року, діяв Кримінально-процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року, а тому правомірним було застосування терміна «кримінально-процесуальна політика». Відповідно сьогодні доцільно використовувати термін «кримінальна процесуальна політика», оскільки чинний Кримінальний процесуальний кодекс України є основним знаряддям реалізації кримінальної процесуальної політики.

Даючи визначення цій складовій політики у сфері боротьби зі злочинністю П. Л. Фріс зазначає, що вона визначає основні напрями правотворчої діяльності держави і правозастосувальної діяльності відповідних державних органів у сфері розслідування і вирішення кримінальних справ [1, с. 175]. Разом з кримінально-правовою, кримінально-виконавчою та кримінологічною (профілактичною) політиками кримінальна процесуальна політика спрямована на досягнення загальної мети – зниження рівня злочинності в державі.

Слід зазначити, що окремі автори безпідставно до системи політики у сфері боротьби зі злочинністю на рівні самостійних підсистем відносять окремі складові кримінальної процесуальної політики. Так, М. С. Дікаєва у розуміння в широкому сенсі кримінальної політики включає «чисто» кримінальну, кримінально-процесуальну, пенітенціарну та оперативно-розшукову політики [2, с. 28]. Однак не можна погодитися з позицією, що